

Pukovnik
Boško TODORVIĆ

O NEKIM PITANJIMA OPŠTENARODNE ODBRANE U MJESNOJ ZAJEDNICI

Mjesna zajednica je osnovna samoupravna zajednica. Ona je bitan konstitutivni elemenat našeg društveno-političkog sistema i samoupravnog organizovanja društva, a time su opredjeljeni njeno mjesto i uloga u opštenarodnoj odbrani.

Realizacija koncepcije opštenarodne odbrane pored ostalih subjekata, podrazumijeva puno učešće i mjesnih zajednica na tom zadatku. Drugim riječima, organizovati masovan opštenarodni otpor, obezbijediti vođenje oružane borbe i svih drugih oblika suprotstavljanja agresoru, i to uspješno, moguće je samo uz svestrano organizovanje i maksimalno angažovanje i mjesnih zajednica. Jer, u njima postoje neiscrpne mogućnosti organizovanja i aktiviranja svih radnih ljudi i građana za odbranu našeg samoupravnog socijalističkog društva. Dobro organizovane mjesne zajednice za opštenarodnu odbranu i samozaštitu podrazumjevaju svestranu aktivnost svih subjekata društva na tome planu. A na taj način se ostvaruje i ustavno načelo o neprikosnovenom i neotuđivom pravu i dužnosti svakog radnog čovjeka i građanina da štiti i brani nezavisnost, suverenitet, teritorijalnu cjelokupnost i Ustavom SFRJ utvrđeno društveno-političko uređenje. Sasvim je izvjesno i to da je teško obezbijediti kontinuirano i potpuno funkcionisanje svih elemenata društveno-političkog sistema bez aktivne uloge mjesnih zajednica. Naročito bi to bilo teško u ratnim uslovima, a pogotovo u situaciji privremeno zaposjednutosti dijela teritorije.

Ipak, činjenica je da ni dosadašnji naponi ni postignuti rezultati u organizaciji i pripremanju mjesnih zajednica za tako značajnu ulogu u odbrani i samozaštiti još nisu potpuno zadovoljavajući.

Da bi se potpunije sagledali procesi daljeg organizovanja i pripremanja mjesnih zajednica za njihovu ratnu funkciju, neophodno je makar i najkraće osvrnuti se na dosadašnje pripreme, neke dileme i probleme koji su se do sada pojavljivali.

U realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane ranije su mjesne zajednice bile zapostavljene. Na tim poslovima u društvenim strukturama težište je bilo dato na općine i organizacije udruženog rada. Naime, u našem društvu podugo je vladalo uvjerenje da je općina osnovna društvena ćelija, što je uslovljeno i činjenicom da su mjesne zajednice relativno mlade (nedavno je obilježena desetogodišnjica njihovog konstituisanja). Kasnije, naročito u periodu rada na ustavnim promjenama, mjesna zajednica je sve više dobijala u društvenom značaju, i to kao osnovna samoupravna asocijacija građana. Dakle, postepeno je preovladavalo mišljenje da je općina osnovna društveno-politička zajednica, ali da su osnovne samoupravne ćelije društveno-političkog sistema osnovne organizacije udruženog rada, interesne zajednice i mjesne zajednice pri čemu mjesne zajednice čine samoupravnu bazu u kojoj se svakodnevno rješavaju gotovo sva životna pitanja građana.

Uporedo sa evolucijom shvatanja društvene uloge mjesnih zajednica, evoluiralo je i shvatanje o njihovom mjestu i ulozi u realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane. U 1972. godini počinju i organizovane akcije na planu većeg angažovanja mjesnih zajednica u pripremama za odbranu i samozaštitu. Te godine održano je i više savjetovanja posvećenih razmatranju mjesta i uloge mjesnih zajednica. Između ostalih, značajno je bilo Savjetovanje koje je krajem 1972. godine organizovao SSRNJ i »Konferencija mjesne zajednice i porodica« SR Srbije; naredne godine Komisija za opštenarodnu odbranu Predsjedništva SKJ razmatrala je ulogu mjesnih zajednica u odbrani i samozaštiti. Poseban doprinos imali su jedinstveni stavovi o mjestu i ulozi MZ u ONO koji su zauzeti na savjetovanju u Velenju održanom 5. i 6. oktobra 1974. godine u organizaciji Savezne konferencije SSRNJ. Zauzeti stavovi na pomenutim skupovima počeli su se i u praksi sprovoditi, što se odrazilo u intenzivnoj aktivnosti u odbrambenim pripremama mjesnih zajednica. Međutim, ranije propušteno vrijeme i nedostaci ne mogu se brzo nadoknaditi. Na sporije pripreme mjesnih zajednica uticale su i neke nedoumice. Na primjer: da li mjesne zajednice treba da imaju i svoje oružane jedinice ili ne; da li u ratnim uslovima one imaju i određene prerogative vlasti i koje; ko treba da finansira ukupne pripreme mjesnih zajednica, kako organizovati rad u njima i rukovođenje, itd.

Dosadašnja praksa i teorija ukazuju da odbrambene pripreme mjesnih zajednica treba usmjeriti uglavnom u četiri osnovna pravca:

- pripreme za vođenje oružane borbe u svim ratnim uslovima, a naročito u uslovima privremeno zaposednutih dijelova teritorije;

- pripreme za organizovanje svih oblika neoružanog suprotstavljanja agresoru;

- organizacija civilne zaštite;

- planiranje, organizovanje i priprema svih društvenih subjekata za kontinuirano funkcionisanje samoupravnog socijalističkog sistema u ratnim uslovima, posebno u najtežim ratnim situacijama.

ORGANIZACIJA ORUŽANE BORBE U MJESNIM ZAJEDNICAMA

U vezi sa organizacijom oružanih jedinica u mjesnim zajednicama bilo je dosta dilema, pa i nejasnih stavova. Naime, duže vremena je preovladavalo mišljenje, a tako je bilo i u praksi, da mjesne zajednice ne treba da se bave organizovanjem oružanih jedinica na svojoj teritoriji i da je organizacija oružane borbe isključivo u nadležnosti opština (opštinskih štabova) i širih društveno-političkih zajednica. Ukoliko su u mjesnim zajednicama i organizovane neke oružane jedinice — u vezi sa njihovom organizacijom, obukom, planiranjem i upotrebom — isključivo su se angažovali opštinski štabovi teritorijalne odbrane.

Kasnije, kada su otpočele intenzivnije pripreme mjesnih zajednica za zadatke odbrane i samozaštite, u praksi je sve više sazrijevalo mišljenje da i u njima treba organizovati oružane jedinice. Oružane jedinice mjesnih zajednica svakako su dijelovi oružanih snaga; one se udružuju i ukрупnjavaju na području opština i širih društveno-političkih zajednica i izvodile bi borbena dejstva po jedinstvenom planu vođenja oružane borbe, ali im je osnovna baza područje mjesne zajednice.

Kakve će i kolike oružane jedinice imati mjesne zajednice — to je jedno od pitanja koje zaslužuje posebnu analizu.

U svakom slučaju tom pitanju se ne može prilaziti jednostrano i na osnovu kriterija koji se odnose na opštine i druge društveno-političke zajednice i formacije oružanih snaga. Organizacija oružanih jedinica u mjesnim zajednicama je uslovljena nizom faktora: veličinom mjesne zajednice (ima MZ od nekoliko stotina stanovnika, pa do preko 20.000); ekonomskom razvijenošću, položajem mjesne

zajednice (da li je prigranična ili u dubini teritorije); tipom mjesne zajednice (seoska naselja, veliki gradovi), njenom ratnom ulogom predviđenom u opštinskom planu za odbranu. To ukazuje da se organizaciji oružanih jedinica mjesnih zajednica treba prilaziti krajnje elastično i uvijek prema konkretnim uslovima, materijalnim mogućnostima i potrebama, a na osnovu procjene ratnih uslova u kojima bi se mogla naći mjesna zajednica.

U kontekstu ovih razmatranja jasno je da mjesne zajednice u velikim gradovima i urbanim sredinama imaju neuporedivo veće ljudske i ekonomske mogućnosti za organizovanje oružanih jedinica od onih u selima, naročito u brdsko-planinskim naseljima, ali uporedo s tim i mnogo složenije uslove za organizovanje i vođenje oružane borbe. Već taj momenat govori i da se ista rješenja u pogledu organizovanja oružanih jedinica i vođenja oružane borbe ne mogu primijeniti na sve mjesne zajednice. To je upravo bila jedna od onih dilema koje su prouzrokovala izvjesna kolebanja, kočile donošenje odgovarajućih rješenja.

Procjenom ratnih uslova u kojima bi se mogla naći neka mjesna zajednica, kako bi organizovala oružanu borbu i sprovodila sve druge oblike naoružanog suprotstavljanja agresoru — jedino se može doći do pravih rješenja i tipa oružanih jedinica, njihove veličine, naoružanja i načina upotrebe. Procjene treba da odgovore i na pitanja: kakav prodor agresora je mogućan na područje mjesne zajednice i u kojoj fazi rata, da li će, u slučaju prodora, agresor biti zainteresovan da zadrži kontrolu područja mjesne zajednice i kakvim snagama će pokušati da to obezbjedi? Naravno, treba znati koje bi i kolike naše snage djelovale na području mjesne zajednice i u njejoj okolini u slučaju prodora agresora i privremene zaposjednutosti teritorije; koje bi se naše oružane jedinice u toj situaciji mogle naći u susjednim mjesnim zajednicama; šta je predviđeno opštinskim planom za odbranu područja mjesne zajednice, itd. Uz sve to neophodno je imati u vidu konkretne uslove i mogućnosti svake mjesne zajednice za izvođenje oružanih akcija na svom području, s obzirom na tip naselja, komunikativnost, povezanost sa drugim naseljima, zaleđe i dr.

U gradovima i urbanim naseljima vjerovatno bi najveću primjenu imale različite diverzantske jedinice i manje grupe dobro naoružanih i odvažnih boraca, koji bi izvršavali specijalne zadatke. U selima bi se formirale i djelovale jedinice sličnih formacija drugih jedinica teritorijalne odbrane, odnosno odeljenja, vodovi i čete. Bitno je pri tome imati u vidu još jednu osobenost ovih oružanih jedinica

u mjesnoj zajednici, a to je da ih treba organizovati tako da mogu brzo da se transformiraju u druge jedinice, već prema konkretnoj situaciji i potrebama.

Oružane jedinice mjesnih zajednica su dio teritorijalne odbrane opštine i njihovu upotrebu planira opštinski štab teritorijalne odbrane. To znači da se one u određenim borbenim situacijama mogu ukрупnjavati i upotrebljavati i izvan teritorije mjesnih zajednica. Ipak, osnovna namjena tih jedinica je odbrana i zaštita područja mjesne zajednice. Njihova uloga je posebno naglašena u uslovima privremene zaposjednute teritorije mjesne zajednice. U tim uslovima one bi se borile protiv svih neprijateljevih jedinica i grupa koje bi imale zadatak da kontrolišu zaposjednutu teritoriju i obezbijede uspostavu okupacionog sistema.

Oružane jedinice u gradovima izvodile bi napade i diverzije na najosjetljivija uporišta agresora i njegovog okupacionog aparata (magacine, skladišta, štabove, istaknute vojno-političke rukovodioce, ometale snabdevanje, itd.). One bi, naravno, i obezbjeđivale organe mjesnih zajednica, štatile stanovništvo i materijalna dobra. Time bi najbolje davale otpor i sprečavale uspostavu okupacionog sistema.

Dobro poznavanje svih prilika na teritoriji mjesne zajednice i oslonac na sopstveno stanovništvo daju ovim jedinicama znatne prednosti u odnosu na snage agresora. U prvom redu misli se na izbor ciljeva, iznenadna i brza dejstva, angažovanje stanovništva u pojedinim borbenim i neborbenim akcijama, obavještajnu službu, itd. Te prednosti omogućuju i stalnu inicijativu i ofanzivnost.

Navedene prednosti i racionalna upotreba jedinica mjesnih zajednica znatno bi olakšali borbenu upotrebu ostalih snaga, jer bi se borbena dejstva izvodila uz solidno sadejstvo. Naime, neprekidni borbeni dodir jedinica MZ sa snagama agresora, stalna inicijativa i čvrsta povezanost sa stanovništvom bili bi osnova uspjeha.

Jedinice mjesnih zajednica omogućuju i šire učešće stanovništva u oružanoj borbi. One su veoma pogodne za stalnu popunu drugih formacija oružanih snaga, posebno jedinica teritorijalne odbrane. Jedinice mjesnih zajednica su oblik oružanog organizovanja u kojem se svaki građanin može naći u ulozi pripadnika oružanih snaga. U oružane jedinice mjesnih zajednica bi se, u prvom redu, regrutovali oni stanovnici koji nisu raspoređeni u Jugoslovensku narodnu armiju i teritorijalnu odbranu.

Pažnju svakako zaslužuje i pitanje rukovođenja i komandovanja jedinicama teritorijalne odbrane mjesnih zajednica, utoliko više što u dosadašnjoj praksi ima različitih stavova i rješenja. Naime,

dosta su različiti nazivi organa koji treba da rukovode teritorijalnom odbranom mjesnih zajednica — negdje su to štabovi teritorijalne odbrane, negdje štabovi opštenarodne odbrane, zatim štabovi za odbranu i zaštitu, odbori za opštenarodnu odbranu i sl. Možda bi najbolje bilo da se usvoji naziv Štab za opštenarodnu odbranu u mjesnoj zajednici. Ti štabovi bi objedinjavali rukovođenje oružanim jedinicama mjesnih zajednica i organizovali izvođenje svih oblika neoružanog otpora i civilne zaštite. Starješine jedinica teritorijalne odbrane u štabu bi odgovarale za svoj rad opštinskom štabu teritorijalne odbrane a njima bi rukovodili savjeti mjesnih zajednica, odnosno izvršni odbori, ukoliko se formiraju u ratu.

OBLICI NEORUŽANOG SUPROTSTAVLJANJA AGRESORU

Masovan i raznovrstan neoružani otpor agresoru predstavlja ukupnost političkih, ekonomskih, propagandno-psiholoških, obavještajno-bezbjednosnih, zdravstvenih, prosvetno-kulturnih i drugih organizovanih akcija radnih ljudi i građana. Taj otpor agresoru obuhvatio bi sve oblasti društvenog života i sve aktivnosti ljudi podrazumijevajući puni doprinos svakog pojedinca pobjedi nad agresorom. Teško je nabrojati sve vidove i oblike neoružanog otpora, kao što je teško povući starosnu granicu učesnika u tom otporu. Naš NOR i drugi oslobodilački ratovi su pokazali da se u otporu agresoru mogu, na razne načine, uključiti skoro svi stanovnici — od najmlađih do najstarijih. Iz naše ratne prošlosti imamo mnogo takvih primjera, — da su djeca palila garaže i kamione neprijatelja, prosi-pala gorivo, bušila gume na vozilima, sipala pesak u gorivo, kidala telefonske kablove, obavljala kurirsku službu, obavještavala o neprijatelju i izvršavala druge zadatke.

Iako je oružana borba primarna za konačnu pobjedu nad agresorom, nužno je konstatovati da oružani i neoružani oblici otpora čine dijalektičko jedinstvo, prepliću se, dopunjuju i uslovljavaju. Samo jedinstveno organizovani i vođeni oni obezbjeđuju potpuni uspjeh. Nije slučajno što je u Ustavu SFRJ i Zakonu o narodnoj odbrani rečeno: »Svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv napadača pripadnik je oružanih snaga SFRJ«. Tom odredbom je zagarantovano pravo i dužnost svakom građaninu SFRJ da se organizovano, sa oružjem ili bez njega, bori protiv agresora i da u toj borbi ima status borca. Priznati status borca, pripadnika oružanih snaga — i svima onima koji organizovano

pružaju otpor agresoru i bez oružja — ima ogromno moralno-političko i pravno značenje za sve učesnike neoružanog otpora. Utoliko više što su objektivne mogućnosti angažovanja učesnika svih oblika neoružanog otpora protiv agresora mnogo šire i masovnije po broju učesnika od onih u oružanoj borbi. Konačno, svi oblici i oružanog i neoružanog otpora imaju jedinstven cilj, koji se izražava u bezkompromisnom suprotstavljanju agresoru, radi očuvanja slobode i nezavisnosti našeg samoupravnog socijalističkog društva. Naše je društvo faktički priznalo status borca i svim onima koji su u NOR-u organizovano i aktivno radili za NOB i dali doprinos konačnoj pobjedi.

Oblici neoružanog otpora imaju veliki značaj u svim ratnim uslovima, a najviše u uslovima privremene zaposjednutosti dijela teritorije. Oni bi, u prvom redu, bili usmjereni na održavanju kontinuiteta našeg samoupravnog socijalističkog sistema, podršku svim njegovim strukturama i aktivnostima i istovremeno na sprečavanje i onemogućavanje rada okupaciono-kvislinške vlasti; zatim na pružanje svestrane podrške oružanim snagama u izvođenju oružane borbe (obaveštajno-bezbjednosnoj, materijalnoj, moralnoj i drugoj pomoći) i na sve druge vrste aktivnosti koje bi doprinijele jačanju morala stanovništva i obezbeđenju materijalnih, zdravstvenih i drugih uslova za život i otpor cjelokupnog stanovništva. Drugim riječima, to su sve one aktivnosti građana koje su usmerene na suprotstavljanje snagama agresora, njegovoj politici i vlasti.

Bezbjednosna podrška stanovništva oružanim snagama i u miru i ratu je izuzetno značajna. Ona će biti daleko svestranija i potpunija u uslovima dobro organizovane i svestrano razvijene društvene samozaštite, gdje je svaki građanin nosilac bezbjednosne funkcije. Drugim riječima, u uslovima gdje je bezbjednosna funkcija sastavni dio ukupne društvene svijesti svakog čovjeka, agresor ne može da računa na uspjeh.

Podrška građana oružanim snagama može se još ispoljiti: u uspostavljanju i održavanju svih vrsta veza (posebno kurirske, signalne i žične) u kom pogledu su naša iskustva iz NOR-a i iskustva oslobodilačkog rata naroda Vijetnama veoma bogata; učešću u izvođenju fortifikacijskih radova, postavljanju prepreka i pripremi objekata za rušenje; pružanju pomoći jedinicama u snabdijevanju, transportu, evakuaciji, sklanjanju i zbrinjavanju pripadnika oružanih snaga.

Moralno-politička i propagandno-psihološka aktivnost kao oblik neoružanog otpora su od neocjenjivog značaja za uspjeh i pobjedu. Moralni činilac je bio i ostao bitan faktor uspjeha i pobjede. Održati

visok moral i u najtežim ratnim uslovima znači održati jedinstvo, snagu i volju kao osnovni preduslov uspjeha.

Mjesna zajednica je najpogodnija društvena sredina za svestran i intenzivan političko-propagandni rad koji treba da bude usmjeren u dva pravca: da se održi visok borbeni moral stanovništva u svim ratnim situacijama i da se sistematski narušava i razara moral pripadnika agresorovih snaga. Mjesna zajednica je najpogodnija za ovu vrstu aktivnosti što se ljudi međusobno poznaju, vjeruju jedan drugome, svakodnevno se sreću, komuniciraju i sarađuju. Blagovremene informacije i zvanični stavovi društveno-političkih organizacija i organa mjesnih zajednica su i najjače sredstvo u sprečavanju uticaja agresorove propagande i raznih dezinformacija. Dobro organizovane političko-propagandne akcije u mjesnoj zajednici sprečiće sve mjere agresora. Sigurno je da će agresor pozivati građane na poslušnost, na razne sastanke i zborove, prinudne radove i da će naređivati sprovođenje mnogih ekonomskih i drugih mjera. Za sprečavanje svega toga potrebne su brze i organizovane protivmjere.

Postoje i široke mogućnosti angažovanja stanovništva u mjerama i akcijama psihološko-propagandnog karaktera, kojima je cilj razaranje morala i stvaranje opšte nesigurnosti kod pripadnika agresorovih snaga. To će se postizati pisanjem parola i lijepljenjem plakata na javnim mjestima, rasturanjem letaka, štampe i drugih publikacija, slanjem pretećih pisama, izazivanjem lažnih uzbuna usklađenih sa borbenim akcijama, diverzijama, atentatima — pojačana nesigurnost. Te akcije se mogu izvoditi masovno i svakodnevno. Za njihovo sprovođenje su najpogodnije omladinske organizacije.

Brojni su i drugi oblici otpora agresoru koji će se organizovati i sprovoditi u mjesnim zajednicama, posebno u uslovima privremene zaposjednutosti teritorije. Ovde bismo nabrojali samo neke od njih — masovno učešće stanovništva u proizvodnji i drugim djelatnostima za potrebe oružane borbe, (poseban značaj imaju razne tajne radionice za proizvodnju, remont); disperzija i čuvanje materijalnih dobara; njega i čuvanje ranjenika, bolesnih i iznemoglih; preduzimanje raznih mjera da se agresoru spriječi korišćenje privrednog potencijala zemlje i radne snage, itd.

Od priprema u miru u velikoj mjeri će zavisiti uspjeh organizovanja i sprovođenja svih oblika otpora u ratu. Pripreme mjesnih zajednica treba da su jedinstvene i svestrane. Zato je možda najbolje imati jedinstven organ (štab ONO) koji bi obavljao sve pripreme za sprovođenje oružanog i neoružanog otpora i organizaciju civilne zaštite.

Pod pojmom civilne zaštite podrazumijevamo najšire organizovanje, pripremanje i učešće građana, osnovnih organizacija udruženog rada, društveno-političkih zajednica, mjesnih zajednica i drugih društvenih struktura u zaštiti i spasavanju ljudi, materijalnih dobara, biljnog i životinjskog svijeta od ratnih i drugih opasnosti. Civilna zaštita je izuzetno značajna komponenta sistema ONO.

Civilna zaštita se organizuje u svim društvenim strukturama. To su, prije svega, mjesne zajednice i osnovne organizacije udruženog rada (OOUR). Na teritoriji mjesne zajednice je najveći broj stanovništva i materijalnih dobara. Zato je potrebno da se u tim osnovnim samoupravnim ćelijama društva svestrano organizuje civilna zaštita. I, pravilo je bez izuzetka — da je svaka mjesna zajednica dužna da organizuje zaštitu i spasavanje ljudi i materijalnih dobara u miru, i da predvidi mjere i postupke za ratne uslove.

Osnovno načelo na kojem se zasniva civilna zaštita jeste *masovnost*. Ona se najpotpunije može ostvariti baš u mjesnoj zajednici. Zato je ona obavezna da organizuje civilnu zaštitu u svim njenim elementima.

Snage i sredstva angažovani u civilnoj zaštiti mjesne zajednice zavisice od više faktora: vrste mjesne zajednice (urbana, seoska itd.), lokacije ugroženosti njene teritorije i dr. Procjenom svih elemenata doći će se do optimalnih rješenja. Organizacija civilne zaštite umnogome će zavisi i od toga ko i kako njome rukovodi, pa, prema tome, svaka mjesna zajednica treba da ima organ za rukovođenje civilnom zaštitom. To su najčešće štabovi civilne zaštite, ali ponegdje su u štabove teritorijalne odbrane ugrađeni i elementi rukovođenja civilnom zaštitom.

U organizaciji civilne zaštite težište treba da bude na samozaštiti. Jer, vrlo su široke mogućnosti uključivanja svih neraspoređenih građana u sistem civilne zaštite. Efikasnosti civilne zaštite mogu znatno doprinijeti razne humanitarne i druge organizacije na teritoriji mjesne zajednice, čija je djelatnost inače usmjerena na zaštitu i spasavanje ljudi i imovine. To su, u prvom redu, »Crveni krst«, socijalne i zdravstvene ustanove, veterinarske, vatrogasne i dr. Značajna je uloga i jedinica civilne zaštite opšte namjene koje se organizuju u mjesnim zajednicama. U njima se angažuje najveći broj stanovnika. Veće mjesne zajednice (u gradovima i većim naseljima) treba da formiraju jedinice civilne zaštite specijalne namjene — prve pomoći, RBH, spasilačke, vatrogasne i dr.

Najvažnije mjere civilne zaštite su: sklanjanje, evakuacija, zamračivanje, uzbunjivanje i RBH-zaštita. U planu odbrane mjesne zajednice treba predvidjeti gdje i kakva skloništa se mogu izgraditi, koja postojeća skloništa se mogu koristiti i njihovi kapaciteti, obim i stepen zaštite i sl. Svaka mjesna zajednica treba da planira i izrađuje rovove i slična improvizovana skloništa, koja će u većini slučajeva, biti osnovna skloništa za masovnu zaštitu stanovništva.

Plan evakuacije se uglavnom radi na osnovu izvoda iz općinskog plana i u njemu treba tačno predvidjeti sva rješenja.

RBH-zaštita stanovnika mjesne zajednice obezbeđuje se, u prvom redu, individualnom i kolektivnom zaštitom. U tom cilju, odlukom SIV-a predviđeno je da su svi građani obavezni obezbjediti komplete za ličnu zaštitu, a stambene jedinice za kolektivnu zaštitu.

ULOGA MJESNIH ZAJEDNICA U OBEZBJEĐIVANJU FUNKCIONISANJA SAMOUPRAVNOG SOCIJALISTIČKOG SISTEMA U RATNIM USLOVIMA

Bitna pretpostavka uspješne oružane borbe i sprovođenja svih drugih oblika suprotstavljanja agresoru je dobra organizacija i kontinuirano funkcionisanje društveno-političkog sistema u ratnim uslovima. Neprekidno i uspješno funkcionisanje sistema je istovremeno i najveća garancija da agresor neće uspjeti da uspostavi svoj okupacioni režim na teritoriji koju privremeno zaposjedne.

Postavlja se pitanje kako najbolje pripremiti opštinske skupštine i njihove organe vlasti za nesmetano funkcionisanje cjelokupnog društveno-političkog sistema u ratnim uslovima, a naročito u uslovima privremeno zaposjednute teritorije? Pri tome treba imati u vidu okolnost da će općinski organi vlasti biti brojno manji nego u miru i da će komuniciranje i prenošenje stavova na mjesne zajednice biti znatno otežano. Istovremeno, ratni uslovi će zahtijevati brzo reagovanje i preduzimanje hitnih mjera o mnoštvu pitanja. I danas u miru općinski organi su dosta udaljeni od mjesnih zajednica i njihovih samoupravnih organa. To se posebno odnosi na van gradske mjesne zajednice i one u brsko-planinskim regionima. U ratu će biti situacija kada će kontakti općinskih organa vlasti sa organima mjesnih zajednica biti prekinuti za duže ili kraće vrijeme ili će biti otežani. To su razlozi koji idu u prilog mišljenjima i stavovima da bi u ratnim uslovima trebalo organe vlasti, ili bar neke elemente sistema vlasti, približiti osnovnoj bazi — mjesnoj zajednici.

O ulozi mjesnih zajednica u obezbjeđenju funkcionisanja društveno-političkog sistema u ratnim uslovima mišljenja su različita i

donekle oprečna. Dok neke socijalističke republike smatraju da mjesne zajednice u ratu treba da budu društveno-političke zajednice (Bosna i Hercegovina), druge smatraju da one ni u ratu ne bi trebalo da imaju prerogative vlasti (SR Makedonija i Srbija). Većina je ipak mišljenja da organi mjesnih zajednica treba u ratu da imaju neke funkcije vlasti, koje bi na njih prenijele općinske skupštine svojim ratnim odlukama. Mnoge općinske skupštine su to i učinile.

Sigurno je da u ratnim uslovima, posebno u uslovima privremene zaposjednutosti teritorije, mnogo više dobiva na značaju osjećanje sigurnosti i odgovornosti svih građana utoliko više ako i u svakom momentu osjećaju prisustvo organizovanosti svih naših mjera i akcija, pa i prisustvo vlasti. To predstavlja snažnu moralnu komponentu neophodnu za uspješnu borbu protiv agresora. Zato nema razloga da se mjesne zajednice konstituišu kao društveno-političke zajednice. U interesu je što potpunijeg kontinuiteta vlasti i prelaska sa mirnodopskog na ratno stanje, da mjesne zajednice i u ratu ostanu samoupravne asocijacije građana, a da na njihove organe općinske skupštine prenesu neka svoja ovlašćenja. Ta ovlašćenja treba da budu rezultat procjene ratnih okolnosti na određenom području. Prije svega, bila bi to ovlašćenja iz oblasti proizvodnje, otkupa, snabdijevanja, socijalne zaštite, informacija i propagande, prosvjete i kulture, itd. Svakako da bi općinske skupštine u izradi svojih planova za odbranu trebalo da pripreme i usvoje odluke kojima se prenose odgovarajuća ovlašćenja na mjesne zajednice (već je rečeno da su to neke općine učinile).

Koji ratni organi mjesnih zajednica treba da se predvide u ratnim uslovima — postoje različiti stavovi i rješenja. U nekim republikama zauzet je stav da se ništa bitno ne menja u odnosu na mirnodopske organe, tj. da i u ratu treba da funkcionišu savjeti mjesnih zajednica kao najviši organi i da oni objedinjuju rukovođenje mjesnom zajednicom o svim pitanjima. Drugi misle da savjet u ratu treba da ima svoj izvršni odbor, treći su za to da se u ratnim uslovima formiraju mjesni odbori. Ima i rješenja prema kojima se u miru formiraju štabovi opštenarodne odbrane kao najviši organi mjesnih zajednica.

Različiti organizacioni oblici i nazivi ratnih organa mjesnih zajednica u pojedinim republikama i pokrajinama su stvar tih društveno-političkih zajednica. Ali bitno je da se u miru predvide organizacioni oblici i odrede nosioci ratnih zaduženja za uspješno funkcionisanje svih elemenata sistema u ratnim uslovima. Potrebno je da još u miru kadrovi raspoređeni u mjesne zajednice znaju svoj raspored i svoje ratno zaduženje, kako bi se za tu dužnost pripre-

mali i što spremniji primili ratne zadatke. Ako će mjesne zajednice u ratu imati i neke prerogative vlasti, a trebalo bi da imaju, onda se moraju predvidjeti i svi organizacioni oblici za najuspješnije izvršavanje dodijeljene ratne uloge i odrediti nosioci pojedinih resora. U svakom slučaju, savjeti mjesnih zajednica bi, po mom mišljenju, i u ratu ostali najviši samoupravni organi mjesnih zajednica. Radi prilagođavanja ratnim uslovima i zbog veće operativnosti, savjeti bi trebalo da imaju svoje izvršne ili mjesne odbore. Članovima tih odbora bile bi dodijeljene funkcije — zaduženja po resorima. Da li će se ti resori zvati povjereništa ili će imati neki drugi naziv — nije bitno. Važno je da ratni izvršni ili mjesni odbor treba već sada u miru da bude predviđen i da svako izučava svoju izvršnu funkciju u ratu. Ratni organi u mjesnim zajednicama bi trebalo da se povremeno sastaju, da zajednički procjenjuju ratne uslove u kojima se može naći njihova mjesna zajednica.

*

Odbrambenim pripremama mjesnih zajednica i njihovom funkcionisanju u ratnim uslovima poseban doprinos treba da daju sve društveno-političke organizacije, a u prvom redu Savez komunista, polazeći od toga da je čovjek primaran faktor u našoj koncepciji opštenarodne odbrane. Zbog toga je neophodno ljude idejno-politički pripremiti, razvijati njihovu socijalističku svijest i patriotizam, društvenu odgovornost i borbenu spremnost za odbranu našeg samoupravnog socijalističkog društva.

Postignuti rezultati u odbrambenim pripremama mjesnih zajednica nedvosmisleno ukazuju na to da ima još dosta dilema objektivnih, ali i subjektivnih teškoća. Na primjer, mjesne zajednice nemaju materijalno-finansijskih sredstava kojima bi obezbijedile odbrambene pripreme. Gotovo se cjelokupan rad na pripremama svodi na dobrovoljnost i entuzijazam pojedinaca i grupa. Gdje je to više razvijeno mnogo više se i postiglo u odbrambenim pripremama i obratno. Otud imamo situaciju da su odbrambene pripreme nekih nerazvijenih mjesnih zajednica veoma dobre, a ima i takvih primjera gdje jake urbane i ekonomski razvijenije mjesne zajednice slabije rade. Zapaženo je i to da su društveno-političke organizacije rijetko na svojim sastancima raspravljale o pripremama za odbranu. Objektivni položaj većine mjesnih zajednica je takav da one bez potpunijeg doprinosa društveno-političkih organizacija, ne mogu očekivati veći uspjeh na planu odbrambenih priprema.